

PILLANGÓ

SZÓKÉSEIM A POKOLBÓL

*finep
selection*

HENRI
CHARRIÈRE

HENRI CHARRIÈRE

PILLANGÓ

SZÖKÉSEIM A POKOLBÓL

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2019

Első füzet

AZ ENYÉSZET ÚTJA

AZ ESKÜDTSZÉK

AZ A POFON AKKORA VOLT, hogy csak tizenhárom év múlva kezdek tem ocsúdni kábulatából. Nem mindennapi tasli volt valóban, sok időbe tellett, amíg magamhoz tértem.

1931. október 26-a. Reggel nyolc órakor kivezettek abból a conciergerie-beli cellából, amelyben egy évet töltöttem. Frissen borotválva, jó szabó kezéből kikerült elegáns öltönyömben könnyedén lépkedek. Fehér ing és halványkék csokornyakkendő egészíti ki öltözékeket.

Huszonöt éves vagyok, de húsznak látszom. A csendőrökben is némi tiszteletet ébreszthet „gentleman”-megjelenésem, mert nagyon udvariasak. Még a bilincset is levették rólam. Hatan, az öt csendőr meg én, két padon ülünk egy csupasz teremben. Kint szürkesség. Szemben velünk egy ajtó, ami bizonyára a tárgyalóterembe vezet, mivelhogy a Szajna megyei Igazságügyi Palotában vagyunk, Párizsban.

Néhány perc múlva egy gyilkossággal vádolnak majd engem. Védőm, Raymond Hubert ügyvéd, már előbb üdvözölt: „Nincs semmi komoly bizonyíték maga ellen, bízom benne, hogy felmentenek bennünket.” Nevetnem kell ezen a *bennünketen*. Mintha Hubert ügyvéd is vádlottként állna a bíróság előtt, s az esetleges ítélet őt is sújtaná.

Egy törvényszolga kitarja előttünk az ajtót, s int, hogy lépünk be. A szélesre tárt ajtón át hatalmas terembe lépek négy csendőr kíséretében, szélről a tiszthelyettes.

Hogy attól a bizonyos pofontól még jobban elszédüljek, a teremben minden vérvörös: a szőnyegek, a hatalmas ablakokon lógó függönyök, még a bírák talárja is, akik csakhamar ítélni fognak felettem.

– Uraim, a bíróság!

Az egyik jobb oldali ajtón hat ember lép be egymás után. Az elnök, nyomában az öt bíró, fejükön a hagyományos bírói főveggel. Az elnök a középső szék előtt áll meg, tőle jobbra és balra sorakoznak az ülnökök.

A teremben feszült csend, mindenki állva marad, én is. A bíróság elfoglalja helyét, s akkor mindenki leül.

A pufók, rózsás arcú elnök rám függeszti szigorú tekintetét, szeméből semmiféle érzés sem olvasható ki. Bevinnek hívják. Mindvégig valóban pártatlanul vezette a tárgyalást, és igyekezett mindenkinek a tudomására hozni, hogy ő, a hivatásos bíró, nem hisz teljesen sem a tanúk, sem a rendőrök őszinteségében. Nem, ő nem felelős a pofonért, ő csak egyszerűen kiosztotta nekem.

A főügyész, Pradel. Valamennyi védőügyvéd rettegett ügyésze. Pályája során gyászos hírnevet vívott ki magának: a guillotine, valamint a tengerentúli és a francia büntetőtelepek elsőrendű szállítójának bizonyult.

Pradel a közösség bosszúját képviseli. Hivatásos vádló, hiányzik belőle minden emberi. A Törvényt, a Tekintélyt képviseli, és minden lehetőt megtesz, hogy a mérleg serpenyőjét a maga oldalára billentse. A szeme – egy keselyű szeme – szemhéját kissé leeresztve, átható tekintettel néz le rám a magasból. Ezt a magasságot elsősorban a nálam

magasabb bírói emelvénynek köszönheti, de saját, kihívóan fölényes egy méter nyolcvan centis magasságának is. Vörös talárját nem veti le, fővegét azonban maga elé teszi. Rátámaszkodik hatalmas, cséphadarónak is beillő kezére. Arany karikagyűrű jelzi, hogy házasember, kisujján pedig, gyűrű gyanánt, jól kifényesített patkószöveget visel.

Kissé előredől, hogy még jobban éreztesse, mennyire a hatalmában vagyok. S mintha azt mondaná: „Na, öregem, ha azt hiszed, hogy elmenekülhetsz előlem, tévedsz. Senki sem látja karmaimat, mert lelkem legmélyén várják, hogy darabokra szaggassanak téged. Azért retteg tőlem minden ügyvéd, azért tartanak a bíróság legveszélyesebb főügyészének, mert még sohasem eresztettem ki a zsákmányt a karmaim közül. Nem azért vagyok itt, hogy kiderítsem, bűnös vagy-e vagy ártatlan, egyszerűen csak felhasználom mindazt, ami ellened szól: bohém életedet a Montmartre-on, a botcsinálta hamis tanúkat, a rendőrök vallomásait. A vizsgálóbíró összehordta undorító anyaggal oly visszataszítóvá teszek, hogy az esküdtszék feltétlenül úgy dönt majd, el kell tűnnöd a társadalomból.”

Annyira a hatása alá kerültem ennek az „emberevőnek”, hogy – mintegy révületben – úgy érzem, valóban beszél hozzám.

„Engedd magad elítélni, s főleg ne próbálj védekezni: én rávezetlek majd »az enyészet útjára«.

Remélem, nem bízol az esküdtekből? Ne táplálj hiú reményeket. Ez a tizenkét ember semmit sem tud az életedről.

Nézd csak meg őket, ahogy itt ülnek, előtted, sorban. Látod ezt a tizenkét hájfejet, akiket távoli vidéki városokból hoztak fel ide Párizsba? Kispolgárok, nyugdíjasok, kereskedők. Azt hiszem, hogy nem szükséges bemutatnom őket. Bizonyára te sem hiszed, hogy megérthetik huszonöt évédet és a montmartre-i életedet. Számukra a Pigalle és a Blanche tér maga a pokol, és minden éjszakai életet élő ember a

társadalom ellensége. Mind szörnyen büszke rá, hogy a Szajnai Bírótság esküdte lehet, s szégyelli sótlan nyárspolgári tevékenységét.

Te pedig itt állsz előttük fiatalon és jóképűen. Milyen könnyű lesz most az éjszakai Montmartre Don Juanjaként lefestenem téged. S ezzel már az első percben ellenségeiddé teszem őket. Túlságosan jól öltözött vagy, szerényebb öltözékben kellett volna idejőnnöd. Óriási taktikai hibát követtél el. Nem látod, hogy irigylik az öltönyödet? Ők áruházból öltözködnek, és soha, még álmukban sem csináltattak egy szabónál öltönyt.”

Tíz óra van, megkezdődik a tárgyalás. Elöttem ül a hat bíró, közöttük a rosszindulatú ügyész, aki minden agyafúrtságát, egész intelligenciáját latba veti majd, hogy meggyőzze ezt a tizenkét hájfejet először is arról, hogy bűnös vagyok, azután pedig, hogy az ítélet nem lehet más, mint kényszermunka vagy nyaktiló.

Egy strici, egy montmartre-i rendőrségi besúgó meggyilkolásáért vannak felelősségre. Nincs semmiféle bizonyíték, de a zsaruk, akiket bizonyára előléptetnek, valahányszor kézre kerítenek egy gonosztevőt, azt állítják majd, hogy igenis én vagyok a bűnös. Bizonyítékok hiányában bizonyos, minden kétséget kizáró „bizalmas értesülések”-re fognak hivatkozni. Egy Polein nevű tanú lesz az adu a vád kezében, aki, mint egy gramofonlemez, lejátssza majd a bűnügyi rendőrségen felvett vallomást. Mivel fenntartom, hogy a tanút nem ismerem, az elnök egy adott pillanatban – végtelenül pártatlanul – megkérdezi:

– Ön azt állítja, hogy a tanú hazudik. – De miért hazudna?

– Elnök úr, letartóztatásom óta álmatlanul töltöm az éjszakáimat, de nem a lelkiismeret-furdalás miatt, hogy meggyilkoltam Kis Rolandot, mivel nem én követtem el. Nem, azért nem tudok aludni, mert szüntelenül töprengek, vajon miért üldöz oly makacsul ez a tanú, és valahányszor gyengül a vád, miért igyekszik megerősíteni

mindig újabb terhelő adatokkal. Végül is, elnök úr, arra a következtetésre jutottam, hogy a rendőrök tetten érhatték valamilyen jelentős bűntény elkövetésekor a tanút, s üzletet kötöttek vele: futni hagyunk téged, ha bemártod Pillangót.

Nem is tudtam, mennyire ráhibáztam az igazságra. Poleint, aki mint büntetlen előéletű, becsületes ember vett részt az esküdtszéki tárgyalásokon, néhány évvel később letartóztatták és elítélték kokaincsempészésért.

Hubert ügyvéd próbál ugyan védeni, de az ügyésznek nem komoly ellenfele. Egyedül Bouffay ügyvédnek sikerül heves felháborodásával néhány nehéz pillanatot szereznie az ügyésznek. De sajnos, ez sem tart sokáig, mert az agyafúrt Pradel találékonyasága csakhamar felülkerekedik. Még hízeleg is az esküdteknek, akik azt sem tudják, hova legyenek a büszkeségtől, hogy egy ilyen jelentős személyiség egyenrangú munkatársaként kezeli őket.

Este tizenegy órára a sakkjátszma befejeződött. Védőim sakk-mattot kaptak. Engem meg elítéltek, pedig ártatlan vagyok.

A Pradel főügyész képviselte francia társadalom mindörökké kitaszít magából egy huszonöt éves fiatalembert. És nincs irgalom. Bevin elnök fakó hangon hirdeti ki az ítéletet.

– Vádlott, álljon föl!

Fölálllok. Tökéletes csend uralkodik a teremben, mindenki visszafojtja lélegzetét, a szívem kissé hevesebben ver. Az esküdtek rám néznek, egyesek azonban lehorgasztják fejüket, mintha szégyellnék magukat.

– Vádlott, mivel az esküdtek bűnösnek találták valamennyi vádpontban, de nem találták bűnösnek az előre megfontolt szándékban, a bíróság életfogytiglani kényszermunkára ítéli önt. Kíván szólni az utolsó szó jogán?

Meg se rezzenek, nyugodtan állok, csak egy kicsit erősebben szorítom a vádlottak padjának karfáját.

– Elnök úr, igen, szólni kívánok: Elnök úr, ártatlan vagyok, és áldozata egy rendőri cselszövésnek.

A bírói emelvény mögül, abból a sarokból, ahol az előkelő meghívott hölgyek ülnek, suttogást hallok. Odaszólok, de hangomat nem emelem föl:

– Csendesebben, ti puccos dámák, akik beteges izgalmakat kerestek itt. A komédiának vége! Szerencsésen megoldódott egy gyilkosság rejtélye, hála rendőrségeteknek és igazságszolgáltatásotoknak; elégedettek lehettek.

– Örök – mondja az elnök –, vezessék el az elítéltet.

Mielőtt kilépnék a teremből, kiáltást hallok: „Rá se ránts, édes párom, megyek utánad.”

Derék és becsületes Nénette-em kiáltja világgá szerelmét. Néhány vagány, aki eljött a tárgyalásra, tapsolni kezd. Ők tudják, hogy mi az igazság ebben a gyilkossági ügyben, és így akarják értésemre adni, mennyire büszkék rám, hogy nem álltam kötélnek, és nem jelentetem föl senkit.

Újra abban a kisteremben vagyunk, ahol a tárgyalás előtt várakoztunk, s a csendőrök újra rám kapcsolják a bilincset, egyikük rövid láncsal bal csuklóját jobb csuklómhoz köti. Egyetlen szót sem szólunk. Cigaretta kérek, a tiszthelyettes ad egyet, és meg is gyújtja. Valahányszor a cigarettát a számhoz emelem, a csendőrnek is fel kell emelnie a karját, hogy kövesse mozdulatomat.

Állva szívom el a cigaretta háromnegyedét. Senki sem szól egy szót sem. Végül is a tiszthelyettesre nézek, és én mondom: „Indulás!”

Tucatnyi csendőr kísér lefelé a lépcsőn, a Palota belső udvarára érkezünk. Itt vár ránk a meseautó. Nincs zárkára osztva, körülbelül

tízen ülünk a padokon. Felhangzik a tiszthelyettes szava: „Conciergerie!”

A CONCIERGERIE

Mikor Marie Antoinette életének utolsó kastélyához érkezünk, a csendőrök átadnak a börtönfelügyelőnek, aki aláír egy papírt, az elismervényt. Azután a csendőrök szó nélkül elmennek, a tiszthelyettes pedig megszorítja megbilincselte kezem.

A börtönfelügyelő megkérdi:

– Mennyit sóztak rád?

– Életfogytiglani.

– Ne mondd! – A csendőrökre néz, és látja rajtuk, hogy igazat mondtam. S ennek az ötvenéves börtönőrnek, aki már sok mindent látott, s az én ügyemet is nagyon jól ismeri, van hozzám néhány jó szava:

– A gazemberek! Hát megőrültek ezek?!

Óvatosan leoldja rólam a bilincset, és maga vezet egy különleges, párnázott falú cellába, amelyet halálraítéltek, bolondok, közveszélyesek vagy kényszermunkára ítélték számára rendeztek be.

– Bátorság, Pillangó – mondja, miközben rám zárja az ajtót. – Majd átküldik a holmidat, és az enivalód is megkapod, ami ott maradt az előző celládban. Bátorság!

– Köszönöm, főnök. Higgye el, bátor vagyok, és remélem, hogy még torkukon akad ez az életfogytiglan.

Néhány perccel később kapirgálást hallok az ajtómon.

– Mi van?

– Semmi – feleli egy hang –, csak kiakasztom ide ezt a cédulát.

– Miért? Mi van rajta?

– „Kényszermunka életfogytiglan. Szigorúan szemmel tartandó.”

Ó, de hangyások – gondolom. – Azt hiszik, az ítélet úgy fejbe kólintott, hogy még öngyilkos találok lenni? Bátor vagyok és leszek is. Harcolok mindenkivel, mindenki ellen. Már holnap nekilátok.

Reggel, míg a kávéim iszom, az jár a fejemben, nyújtsak-e be semmisségi panaszt? Minek? Egy másik esküdtszék előtt több az esélyem? És mennyi időt pocsékolok el vele? Egy évet, talán tizennyolc hónapot is... és miért: hogy az életfogytiglan helyett húsz évet kapjak?

Mivel elhatároztam, hogy megszököm, nem számít az idő. Emlékszem, hogy egyszer egy elítélt megkérdezte az esküdtszék elnökétől: „Uram, mennyi ideig tart Franciaországban az életfogytiglani kényszermunka?”

Föl és alá járok a cellámban. Csőpostán küldtem néhány vigasztaló sort a feleségemnek, s egy másikat a nővéremnek, aki egymaga próbálta védeni a bátyját mindenkivel szemben.

Vége, a függöny legördült. Az enyéimnek még többet kell szenvedniük, mint nekem, szegény apám is nehezen hordhatja vidéki magányában súlyos keresztjét.

Hirtelen felugrok: hiszen én ártatlan vagyok! Az vagyok, de ki hiszi el, igen, ki hiszi ezt el nekem? „Sose mondd senkinek – intem magam –, hogy ártatlan vagy, csak röhögnének rajtad. Azt állítani, hogy egy májer miatt kaptál életfogytiglant, akit ráadásul nem is te csináltál ki – kész röhej. A legokosabb, ha befogod a pofád.”

Vizsgálati fogságom idején a Santé-börtönben, meg itt, a Conciergerie-ben, nem számítottam ilyen súlyos ítéletre, s ezért mostanáig nem is gondoltam arra, hogy mit jelenthet „az enyészet útja”.

Mindegy.

Az első teendőm: kapcsolatot kell találnom a többi elítélttel, s társat keresnem köztük a szökéshez.

Kiválasztottam egy marseille-i fiút, Degát. A borbélynál biztosan találkozom vele, mindennap odajár borotválkozni. Engedélyt kértem, hogy én is elmehessek. Amint beléptem, láttam, hogy ott áll a fal felé fordulva. Éppen maga elé engedett valakit – szabálytalanul –, hogy tovább várhasson a sorára. Félretoltam én is egy várakozót, hogy közvetlenül melléje kerüljek. Gyorsan odasúgtam neki:

– Mi van, Dega, hogy vagy?

– Megvagyok, Pilla... Tizenöt évet kaptam, hát te? Azt mondják, téged jól elintéztek.

– Igen. Fogytiglan.

– Kérsz semmisségit?

– Nem. Inkább eszem és tornászom. Maradj erős, Dega, mert azt hiszem, még szükségünk lesz az izmainkra. Dohányos patronod van?

– Van, száz kiló¹ angol fontban. És neked?

– Semmi.

– Adok egy tanácsot: szerezz gyorsan dohányt. Hubert az ügyvéd, ugye? Az egy balfácán, sose fogja neked elhozni a patron. Küldd el a feleséged a dohányos patronnal Dante-hoz. Ő majd átadja Vastag Dominique-nak, és biztosítlak, hogy ő eljuttatja hozzád.

– Pszt, figyel a smasszer.

– Á! Csevegünk?

– Ó, semmi különös – feleli Dega. – Csak azt mondta, hogy beteg.

– Mi bajod? Törvényszékrekedés? – És a nagy pocakú smasszer pukkadozik a röhögéstől.

Ez az élet. „Az enyészet útján” már én is elindultam. Tréfálkoznak és röhögnek egy huszonöt éves kölykön, akit örök rabságra ítélték.

¹ 10 000 frank (1932-ben); 5000 (1969-ben).

Megkaptam a patront. Egy csodálatosan fényezett, két végén kúpban végződő alumíniumtubust, amely, ha megcsavarják, középen szétnyílik. Két csavarmenetes részből áll. Ötezerhatszáz frank van benne, új bankjegyekben. Mikor megkaptam, megcsókoltam ezt a hat centiméter hosszú, hüvelykvastagságú tubust; igen, megcsókoltam, mielőtt felhelyeztem a végbelembe. Nagyokat lélegzem, hogy feljusson a vastagbélbe. Ez lesz a páncélszekrényem. Levetköztethetnek anyaszült meztelenre, megparancsolhatják, hogy vessem szét a lábamat, hogy köhögjek, hogy kétrét görnyedjek, sosem fogják megtudni, hogy van nálam valami. Nagyon magasra fölment, föl a vastagbélbe. Testem részévé vált. Az életemet, a szabadságomat hordom magamban... A bosszúhoz vezető utat. Bosszút állok magamért! – gondolom.

Nem is gondolok másra, csakis erre.

Éjszaka van. Egyedül vagyok a cellában. A mennyezeti lámpa fényénél, az ajtóba vágott kukucson keresztül, a smasszer megfigyelheti, mit csinálok. Vakít a lámpa fénye. Zsebkendőmet összehajtogatva a szememre teszem, annyira sérti a fény. A vaságyra helyezett matracra heveredem – párna nincs, és felidézem a szörnyű per minden részletét.

Hogy megérthessék ezt a hosszú történetet, hogy jól megértsék, mi adott erőt hozzá, hogy tovább küzdjek, talán ha kicsit terjengősen is, de feltétlenül el kell mesélnem mindazt, ami a tudatomban lejátszódott az azt követő néhány napon, hogy elevenen eltemettek. Szüntelenül az járt a fejemben, hogyan kezdek a bosszúhoz, ha már megszöktem. Mert most, hogy már patronom is volt, egyetlen pillanatilag sem kételkedtem benne, hogy meg fogok szökni.

Először is, a lehető leggyorsabban visszajövök Párizsba. Az első, akit megölök, Polein lesz, a hamis tanú. Azután a két kurvacsősz

következik. De kettő nem elég, mindet megölöm. Legalábbis, ahányat csak lehet. Ó, tudom. Egyszer szabad leszek, és visszajövök Párizsba, bőröndömben annyi robbanószerrel, amennyi csak belefér. Nem is tudom, mennyi: tíz, tizenöt, húsz kiló. Kezdem számítani, mennyi robbanóanyaggal lehetne nagyon sok embert megölni.

Dinamittal? Nem, a keddit jobb. És miért ne nitroglicerinnel? Na, jó, rendben van, majd tanácsot kérek valakitől, aki jobban ért hozzá. A hekusok is idebízhatják, hogy megkapják a magukét, nem lesz okuk panasza.

Még mindig lehunyt szemmel fekszem, a zsebkendőt a szemhéjamra szorítva. Tisztán látom magam előtt a bőröndöt: egész ártatlan külsejű, pedig robbanóanyag, meg jól időzített robbanószerkezet lapul benne. Várjunk csak, pontosan reggel tíz órakor kell robbannia az Orfèvres rakpart 36.-os számú házban, a Bűnügyi Rendőrség első emeleti eligazító termében. Ebben az időben legalább százötven hekus gyülekezik itt jelentéstételre és eligazításra. Hány lépcső is vezet odáig? Nem szabad tévednem.

Ki kell számítanom, percnyi pontossággal, mennyi idő alatt jut el a csomag az utcáról rendeltetési helyére, ahol robbannia kell. És ki viszi föl a bőröndöt? Hát majd egy kicsit pofátlan leszek. Taxin érkezem a Bűnügyi Rendőrség kapuja elé, s hivatalos hangon odavetem a két őrálló zsarunak: „Lesznek olyan jók, és fölviszik ezt a csomagot az eligazító terembe. Én is mindjárt megyek. Mondják meg Dupont rendőrtanácsos úrnak, hogy Dubois főfelügyelő küldi, s ő is jön azonnal.”

De vajon engedelmeskednek-e? És ha véletlenül a hülyéknek ebben a tömegében a testület két egyedüli értelmes tagjának a karjába futok? Akkor nem sikerül. Jobbat kell kitalálnom. Gondolkodom,

gondolkodom. S legbelül érzem, lehetetlen, hogy ne találjam meg a százszázalékosan biztos megoldást.

Fölálllok, innom kell egy kis vizet. A sok gondolkodástól megfájdult a fejem.

Visszafekszem, de már nem takarom el a szemem, lassan telnek a percek. És ez a lámpa. Istenem, Atyám! Benedvesítem a zsebkendőmet, és újra a szememre teszem. A friss víz jólesik, és a vizes zsebkendő jobban odatapad a szemhéjamhoz. Ezután mindig ezt a módszert fogom alkalmazni.

Hosszú órákon át tervezgetem a bosszúmat, s oly elevenen látom magam, ahogy cselekszem, mintha a bosszú végrehajtása máris a küszöbön állna.

Minden éjszaka, gyakran nappal is, Párizsban utazgatok, mintha már megszöktem volna. Biztosan meg fogok szökni, és visszajövök Párizsba. És természetesen benyújtom a számlát, először Poleinnek, aztán a hekusoknak. És az esküdtek? Ezek a balfácánok elégedéljenek nyugodtan? Ezek a roskatag hülyék bizonyára elégedetten mentek haza, miután oly kiválóan megoldották Feladatukat, nagy F-fel. Felfuvalkodottan, fontosságuk tudatában tértek vissza szomszédaik és rusnya feleségük körébe, hogy aztán együtt tömjék tele a hasukat.

Rendben van. Mi legyen az esküdtekkel? Semmi. Szegény, hülye barmok. Nem készültek fel a bírói munkára. Ha nyugdíjba vonult csendőr vagy vámos az illető, a bíróságon is úgy viselkedik, mint csendőr vagy mint vámos. És ha éppen tejes vagy szénkereskedő? Nem tesznek egyebet, mint a főügyésznek helyeselnek, aki könnyűszerrel átejtí őket. Ők igazán nem felelősek. Döntöttem: nem bánom őket.

Ma már tudom, hogy azokban a szörnyű gondolatokban, amelyek akkoriban tömegesen rám törtek, s amelyek még ma is csodálatos

tisztasággal és erővel támadnak fel bennem, mekkora szerepe volt a csendnek, a teljes elszigeteltségnek, amellyel egy amúgy is az örület határán lévő fiatalembert sújtottak; egyik énem a zárkában sétált, a másik Párizs utcáin bolyongott, a szó szoros értelmében megkettőződött. Az egyik Én messze szállt a börtönből, s kedvére csatangolt. Otthon jártam apámnál, anyámnál, a családomnál, és elidőztem gyerekkorom, életem különböző állomásainál. S főleg légvárakat építettem, amelyeket e különös kettősség oly hihetetlenül elevenen varázsolt elém, hogy már-már hinni kezdtem, valóban átélem mindazt, amit álmodom.

Harminchat év telt el azóta, mégis, ahogy most itt szalad a tollam, a legkisebb erőfeszítés nélkül fel tudom idézni mindazt, ami azokban a pillanatokban megfordult a fejemben.

Nem, az esküdteket nem fogom bántani, de mi legyen a főügyész-szel? Őt mindenképp el kell intézнем. Az Alexandre Dumas-adta recept szerint intézem majd el. Úgy bánok el vele, ahogyan a *Gróf Monte Cristó*ban azzal a szivarral, akit a végén a pincébe zárnak, és ott hagyják éhen dögleni.

A főügyész, igen, mindenért ő a felelős. Ez a vörös taláros keselyű rászolgált a legszörnyűbb kivégzési módra. Igen, ez az, Polein és a hekusok után kizárólag ezzel a ragadozóval fogok foglalkozni. Bérelek egy villát. Jó mély pincével, vastag falakkal és nagyon súlyos ajtóval. Ha az ajtó nem elég vastag, majd én kibélelem matracral meg tömítőanyaggal. Mikor a villa meglesz, pontosan meglessem, hogy merre jár, és elrablom. A vaskarikákat már előzőleg felszerelem a falra, és mihelyt megérkezünk, odaláncolom. Akkor majd a hóhért akasztják!

Itt van velem szemben, csodálatos pontossággal látom őt lezárt szemhéjam alatt. Igen, ugyanúgy nézem, ahogy ő nézett engem a tárgyalás idején.

A jelenet oly világos és tiszta, hogy szinte még lélegzetének melegét is érzem az arcomon, mert egész közel vagyok hozzá, szemtől szembe, csaknem érintjük egymást.

Karvalyszeme vaksin, rémülten pislog a ráirányított erős reflektorfényben. Az izzadság nagy cseppekben folyik vértolulós arcán. Igen, hallom a kérdéseimet, hallgatom a válaszait. Minden idegem megfeszül, úgy élem át ezt a pillanatot.

„Megismeresz, te piszok? Én vagyok Pillangó, akit olyan vidáman küldtél életfogytiglani kényszerre. Hát érdemes volt annyit bifláznod, hogy nagy műveltségű ember légy, érdemes volt annyi éjszakát a római meg a többi törvénykönyv közt eltöltened; latinul és görögül tanulnod, fiatalságod éveit arra áldoznod, hogy híres szónok váljék belőled? És mire jutottál, te szarházi? Alkottál-e új, jobb, szociális törvényt? Igyekezted-e meggyőzni az embereket, hogy a békesség a legszebb dolog a világon? Hirdetted-e valamilyen csodálatos vallás filozófiáját? Vagy legalább megpróbáltad-e azzal a tekintéllyel, amellyel egyetemi végzettséged ajándékozott meg, rávenni az embereket, hogy legyenek jobbak, hogy ne legyenek többé gonoszak? Mondd, mire használtad a tudásod, hogy megmentsd, vagy hogy tönkretedd az embereket?

Semmit, semmit sem valósítottál meg ezekből a törekvésekből. Egyetlen vágy hajtott téged: feljebb, egyre csak feljebb kapaszkodni. Egyre magasabbra hágtál ocsmány karriered lépcsőfokain. Az a dicsőség jutott neked, hogy a fegyenctelep legjobb szállítója, a hóhér és a guillotine teljhatalmú nyersanyagellátója lettél.

Ha Deibler² kicsit is hálás természet, minden év végén egy láda finom pezsgőt küldene neked. Mert vajon nem neked köszönheti-e,

² 1932-ben ő volt az ítéletvégrehajtó. (A szerző megjegyzése.)

te disznó, hogy ebben az évben ötten vagy hattal több fejet vágathatt le? Mindenesetre most én tartalak itt téged, jó erősen a falhoz láncolva. Ma is látom a mosolyodat, igen, látom győztes ábrázatot, amikor vádiratod nyomán felolvasták az ítéletemet... Úgy érzem, mint ha mindez tegnap lett volna, pedig évek teltek el azóta. Hány év is? Tíz év? Húsz év?”

De mi van velem? Mi az, hogy tíz év? Mi az, hogy húsz év? Tapogasd meg az izmaidat, Pillangó, erős vagy, fiatal, és a hasadban ötezerhatszáz frankot hordasz. Két év, igen, két évig fog tartani az életfogytiglan, nem tovább – erre esküszöm.

Gyerünk, mert még bepörögsz itt, Pillangó! Ez a cella, ez a csönd megőrjíti. Nincs cigarettám. Tegnap szívtam el az utolsót. Járkálok egy kicsit. Végül is miért hunynám be a szemem, vagy takarnám le a zsebkendővel, jól látom így is azt, ami történni fog. Úgy is van, fölállok. A cella négy méter hosszú, azaz öt kis lépés az ajtótól a falig. Járkálni kezdek, hátul összekulcsolt kézzel. És folytatom:

„Helyes. Mint mondom, egész világosan látom győztes mosolyodat. Jól van, most majd a fogad fogod csikorgatni! Nagy előnyöd van azonban: én nem ordíthattam, de te, te igen. Ordíts, ordíts, ahogy csak akarsz, ahogy csak a torkodon kifér. Mit csináljak veled? Dumas receptje szerint? Éhen döglesszelek? Nem, ennyi nem elég. Először is kinyomom a szemed. De mi ez, diadalmas arcot vágasz, tán arra gondolsz, ha kinyomom a szemed, legalább nem látsz engem, magamat meg megfosztom attól az élvezettől, hogy rémült tekintetedből olvassak. Igen, igazad van, nem vakítalak meg, legalábbis nem azonnal. Elhalasztjuk későbbre.

Előbb inkább a nyelved tépem ki, ezt a rettenetes nyelvet, amely olyan éles, mint a kés – nem, nem is kés, inkább, mint a borotva! Ez a nyelv lealjasult dicső karriered érdekében. Ugyanaz a nyelv, amely

szép szavakat mond a feleségednek, a kölykeidnek meg a ringyódnak. Ringyód, neked? Talán hímrinygód, az igen. Te tehetetlen, lötytyedt buzeráns. Legelőször a nyelvedet kell elpusztítanom, hiszen az agyad után ő a hóhér. Neki köszönheted, hogy feltett kérdéseidre az esküdszék mindig »igen«-nel válaszol.

Ez a nyelv avatta önfeláldozó szentekké a hekusokat; hála neki, még a hamis tanú hülye története is megállta a helyét a bíróság előtt. Neki köszönheted, hogy a tizenkét hájfej szemében lassanként Párizs legveszedelmesebb gonosztevőjévé váltam. Ha nem volna ez a hazug, ügyes, meggyőző erejű nyelved, amely oly magával ragadóan tudja eltorzítani az embereket, a tényeket és a dolgokat, még mindig a Grand Café teraszán üldögnél a Blanche téren, el sem mozdultam volna onnan. Tehát megegyeztünk, először a nyelved tépem ki. De mivel?”

Járkálók, járkálók, már szédülök, de még mindig itt van velem szemben... mikor hirtelen kialszik a lámpa, s a deszkák hasadékan át gyöngye nappali fény szűrődik be a zárkába.

Hogyan? Már reggel van? Bosszúmmal töltöttem az egész éjszakát? Milyen szép órák voltak! Milyen rövid volt ez a hosszú éjszaka!

Ágyamon ülve hallgatózom. Semmi. A legteljesebb csend. Időnként egy kis koccanás az ajtómon. Az ór, hogy ne üssön zajt, papucsban jár, s néha felemeli a vaskukucst, szemét a parányi lyukra tapasztja, amelyen keresztül jól lát engem, én viszont nem látom őt.

A Francia Köztársaság büntető gépezete második fordulatahoz érkezett. Az elsőben, amikor egy embert kellett kizárnia a társadalomból – mert e társadalomnak kellemetlenséget okozott –, remekül működött. De a játszma ezzel még nem ért véget. Nem szabad, hogy az elítélt gyorsan meghaljon, esetleg öngyilkos legyen. Szükség van rá. Mít csinálna a Büntető és Végrehajtó Hatóság, ha nem lennének

foglyok? Fölöslegessé válnának. Így hát vigyázni kell az elítéltekre. A fegyencelepre küldik őket, hogy az ottani funkcionáriusok létjogosultságát biztosítsák. Ezt jelzi a kukucson a kis koccanás is, ami megmosolyogtat.

Ne izgulj, te senkiházi, nem szököm meg. Legalábbis nem úgy, ahogy te gondolod, ne félj, nem leszek öngyilkos.

Egyetlen dologgal törődöm csak: az adott körülmények között a lehető legjobb erőben kell maradnom, és a lehető leggyorsabban el kell jutnom Guayanába, mert Istennek hála, elkövetitek azt a baromságot, hogy odavisztek.

Tudom, öreg kukucskáló smasszerem, hogy a kollégáid sem ministránsyerekek. De ma már azt is tudom, hogy te jószágos atyuska vagy az ottani vadállatokhoz képest. Napóleontól, miután létrehozta a fegyencelepet, megkérdezték: „Kivel fogja őriztetni ezeket a banditákat?” „Náluk is nagyobb banditákkal.” Felelősségem teljes tudatában állítom: a fegyencelep alapítója nem hazudott.

Klakk, klakk. Kinyílik az ajtóm közepébe vágott hússzor húsz centiméteres kis ablak. Kávét kapok, és egy háromnegyed kilós cipót. Már elítélt vagyok, nem mehetek az étterembe, de ha fizetek, vehetek cigarettát és a szerény kantinból némi élelmet is. Még néhány nap, aztán ez sem lesz. A Conciergerie a szigorított börtön előszobája. Gyönyörűséggel szívok egy Lucky Strike-ot, egy csomag hat frank hatvan. Két csomaggal vettem. A megtakarított pénzemet költöm, úgymint lefoglalják majd a bírósági költségekre. A kenyérben egy kis cédulát találok, amelyen Dega a fürdőbe hív találgára: „Egy kis gyufásdobozban három tetű van.” Kinyitom a dobozt, és megtalálom a jó húsban levő tetveket. Tudom, hogy mit kell tennem. Megmutatom őket az őrnek, aztán holnap valamennyi holmimmal, a matracot is beleértve, a gőzkamrába sétálok, ahol kiirtják az élősdiket – természetesen

minket kivéve. Így aztán másnap találkoztam Degával. A gőzkamrában nincs felügyelő. Egyedül vagyunk.

– Köszönöm, Dega. Nélküled sohasem kaptam volna meg a patronont.

– Nem kellemetlen?

– Nem.

– Mikor vécére mész, jól mosd meg mindig, mielőtt újra betennéd.

– Igen. Azt hiszem, jól zár, mert az összehajtogatott bankjegyek tökéletes állapotban vannak. Pedig már hetedik napja hordom.

– Akkor biztos, hogy jó.

– Mi a terved, Dega?

– Megjászom a bolondot. Nem akarok lemenni a fegyencelepre. Itt, Franciaországban nyolc vagy tíz évnél nem jelenthet többet a büntetésem. Megvannak az összeköttetésem, hogy legalább ötöt engedjenek.

– Hány éves vagy?

– Negyvenkettő.

– Bolond vagy! Ha csak tízet letudsz a tizenötéből, öreg leszel, mire kiszabadulsz. Félsz lemenni a telepre?

– Igen, félek a fegyenceleptől, nem szégyellem bevallani, Pillangó. Tudod, rettenetes ott, Guayanában. Minden évben nyolcvanszázalékos a „lemorzsolódás”. Egyik szállítmány a másik helyébe lép, és minden szállítmányban 1800–2000 ember van. Ha nem leszel leprás, akkor sárgalázzal kínlódsz, vagy vérhassal, ami aztán nem kegyelmez, vagy tuberkulózist kapsz vagy mocsárlázt, vagy fertőző maláriát. S ha mindettől megmenekülsz, még van egy dobásod: vagy meggyilkolnak a patronodért, vagy kinyírnak télak közben. Hidd el, Pillangó, nem azért mondom, hogy megjijesszelek, de sok fegyencet

ismertem, akik, miután letöltötték kisebb büntetésüket, öt vagy hét évet, visszajöttek Franciaországba, és én tudom, mihez tartsam magam. Emberroncok. Legalább kilenc hónapot töltenek évente kórházban, és ahogy mesélik, a télak sem megy olyan simán, ahogy egyesek hiszik.

– Elhiszem, Dega, de én bízom magamban, és tudom, hogy nem sokáig rontom ott a levegőt. Tengerész vagyok, ismerem a tengert, nyugodt lehetsz, hogy hamarosan olajra lépek. Te meg szigorított börtönben akarsz eltölteni tíz évet? Ha elengednek is belőle ötöt, ami persze nem biztos, azt hiszed, hogy kibírod, azt hiszed, hogy nem bolondulsz bele a teljes magányba? Én például biztos megőrülnék a mostani cellámban egyedül, könyvek nélkül, nem mehetek sehová, nem beszélhetek senkivel a nap huszonnégy órájában, s itt az órákat nem hatvan perccel kell szorozni, hanem legalább hatszázzal, és még akkor is messze jársz az igazságtól.

– Lehet, de te fiatal vagy, én meg már negyvenkét éves.

– Ide figyelj, Dega, őszintén, mitől félsz te tulajdonképpen? Azt hiszem, hogy inkább a többi fegyencetől, ugye?

– Hát, hogy őszinte legyek, Pilla, igen. Mindenki tudja, hogy miliomos vagyok, s ha valakiről kitudódik, hogy ötven- vagy százezer frankja van, már csak egy lépés választja el a haláltól.

– Ide figyelj, kössünk egyezséget! Te megígéred, hogy nem mégy a bolondok közé, én pedig megígérem, hogy mindig melletted leszek. Segítjük egymást. Én erős vagyok és gyors, nagyon fiatalon megtanultam verekedni, és jól bánok a késsel is. Egyszóval, a többi fegyenc miatt ne fájjon a fejed: nemhogy tisztelni fognak, de félni fognak tőlünk. A télakhoz senkire sincs szükségünk. Neked is van stekszed, nekem is van, tudom használni az iránytűt, és elkormányzok egy hajót. Mit akarsz még?

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha öröme és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatom veled.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

Mélyen a szemembe nézett... összecsókolóztunk. Aláírtuk az egyezséget.

Néhány pillanattal később nyílt az ajtó. Ő jobbra ment a cók-mókjával, én balra. Nem voltunk nagyon messze egymástól, és időnként találkoztunk a borbélynál, az orvosnál vagy vasárnap a kápolnában.

Dega hadikölcsönkötvény-hamisításba keveredett. A kötvényeket egy hamisító készítette, mégpedig nagyon eredeti módon. Az ötszáz frankos szelvényekről eltüntette a számot, és rájuk nyomta – tökéletes módszerrel – a tízezrest. Minthogy a papír ugyanaz maradt, a bankok és a kereskedők tökéletesen hitelesnek találták. A hamisítás már több éve folyt, és az ügyészség pénzügyi osztálya azt sem tudta, hogy mitévő legyen, amíg egyszer aztán tetten nem értek, s le nem tartóztattak egy Brioulet nevű embert. Louis Dega nyugodtan élt marseille-i bájában, amelyben minden éjszaka a déli vagányok színe-java gyűlt össze, s ahol a világ nagy kalandorai adtak egymásnak nemzetközi találkát.

1929-ben milliomos volt. Egyik éjszaka egy jól öltözött, csinos, fiatal nő jelent meg a bárban. Louis Dega urat kereste.

– Én vagyok az, asszonyom, mit óhajt? Fáradjon át a másik terembe.

– Brioulet felesége vagyok. Börtönben van, Párizsban, mert hamis kötvényeket adott el. A Santéban, a beszélőn találkoztam vele, megadta a bár címét, s elküldött magához, hogy kérjek húszezer frankot ügyvédre.

És ekkor Dega, Franciaország egyik legnagyobb csibésze, komoly hibát követett el: annak az asszonynak, aki tisztában volt vele, hogy milyen szerepet játszott ő a hamis kötvények ügyében, éppen azt az egyetlen feleletet adta, amit nem lett volna szabad.